

SUSTAINABLE FOREST MANAGEMENT IN UKRAINE

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Вельмишановні читачі,

Представляємо Вам підбірку із матеріалів, представлених на веб-сайті «Сталий розвиток лісового господарства в Україні» (<http://sfmu.org.ua>), що працює вже більше року. Підбірка має на меті зробити цю інформацію доступнішою для працівників лісового господарства регіональної та особливо місцевої ланки, що нерідко ускладнено у зв'язку із недостатньою їх технічною забезпеченістю. Тому ми вирішили формувати підбірку інформаційних матеріалів цієї веб-сторінки та представляти їх нашим потенційним читачам у вигляді простого електронного носія. Це робить доступність матеріалів вищою для кожної одиниці управління лісового господарства із наявністю електронної пошти (яку можна прочитати також через смартфон) і без постійного інтернет-зв'язку, котрий часом є проблемою для віддалених офісів.

Сподіваємося, що підбірка матеріалів Вам сподобається, також при можливості Ви скористаєтеся сайтом <http://sfmu.org.ua>, що може стати в нагоді у Вашій роботі, адже становлення сталих підходів у веденні лісового господарства є нашою спільною справою!

Вісник підтримується Всесвітнім фондом природи WWF, компанією ІКЕА та Товариством інвестицій та розвитку Німеччини DEG у рамках лісогосподарських проєктів із питань сталого розвитку у Карпатському регіоні.

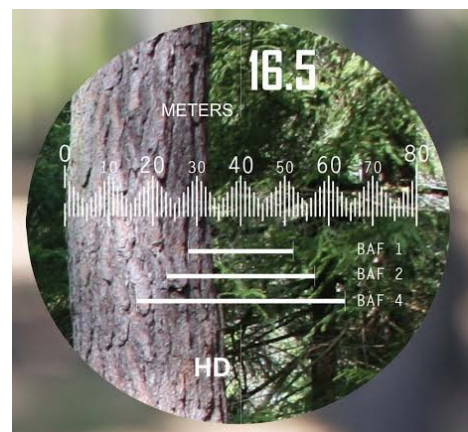
Редактори: Є. Троць та Р. Волосянчук, упорядник: А. Затушевський

У номері:

Проекти регуляторних актів на 2014 рік.....	2
Розпорядження Уряду 773 р.....	3
Всесвітній день збереження природи.....	3
Відбулися громадські слухання з питань лісової сертифікації.....	3
Створена перша на світі глобальна карта лісів планети.....	5
На Луганщині запровадили систему електронного обліку деревини.....	6
Стартував другий етап лісової програми FLEG.....	7
Українсько-словацький проєкт HYDROFOR на Закарпатті вивчатиме вплив лісів на паводки.....	7
Поліський природний заповідник святкує своє 45-річчя.....	8
Реліктовий ялівець зводять нанівець.....	9
Століття створення пралісових резерватів в Українських Карпатах.....	11

Проекти регуляторних актів на 2014 рік
ПЛАН
діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України
з підготовки проектів регуляторних актів на 2014 рік
 (витяг)

№ з/п	Назва проекту регуляторного акта	Обґрунтування необхідності прийняття проекту регуляторного акта	Центральні органи виконавчої влади, що розроблятимуть проект регуляторного акта	Строк подання проекту регуляторного акта до КМУ
7	Проект розробляється на виконання статті 34 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»	Проект розробляється на виконання статті 34 Закону України «Про мисливське господарство та полювання»	Мінагрополітики України Держлісагентство України	II квартал
8	«Про затвердження Інструкції про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів»	Проект розробляється на виконання пунктів 7.142 та 7.153 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого Указом Президента України від 23.04.2011 № 500	Мінагрополітики України Держлісагентство України	III квартал
9	«Про затвердження Інструкції з відведення і таксації лісосік у лісах України»	Проект розробляється на виконання пункту 7.146 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого Указом Президента України від 23.04.2011 № 500	Мінагрополітики України Держлісагентство України	III квартал
10	«Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України»	Прийняття проекту обумовлено прийняттям Кодексу цивільного захисту України та розробкою нової редакції Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій від 19.10.2004 № 126	Мінагрополітики України Держлісагентство України	III квартал
11	«Про затвердження Інструкції з проведення лісовпорядкування»	Проект розробляється на виконання пункту 7.143 Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України, затвердженого Указом Президента України від 23.04.2011 № 500	Мінагрополітики України Держлісагентство України	III квартал

Джерело: <http://minagro.gov.ua>

Розпорядження Уряду 773 р від 04 вересня 2013 року

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ
№773-Р від 04.09.2013 року

Про передачу цілісних майнових комплексів державних підприємств до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів.

Передати цілісні майнові комплекси державних підприємств за переліком згідно з додатком із сфери управління Міністерства оборони до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів.

Прем'єр-міністр України
М.АЗАРОВ

Додаток
до розпорядження Кабінету Міністрів України
від 4 вересня 2013 р. № 773-р

ПЕРЕЛІК

цілісних майнових комплексів державних підприємств, що передаються до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів

Код згідно Найменування державного підприємства
з ЄДРПОУ

14304726 Державне підприємство “Новомосковський військовий лісгосп”
08033772 Державне підприємство “Івано-Франківський військовий ліспромкомбінат”
36548884 Державне підприємство “Житомирський військовий лісгосп”
24292651 Державне підприємство “Лубенське військове лісництво”
07361304 Державне підприємство “Львівський військовий лісокомбінат”
14304732 Державне підприємство “Остерський військовий лісгосп”
22990204 Державне підприємство Ржищівський військовий лісгосп
07676212 Державне підприємство “Черкаське військове лісництво”
24967505 Державне підприємство Чернігівський військовий лісгосп
14303810 Державне підприємство Перечинська лісозаготівельна діляниця Міністерства оборони України

Джерело: <http://zakon4.rada.gov.ua>

Всесвітній день збереження природи

Прес-реліз

Женева, 23 грудня 2013 року - 20 грудня 2013, Шістдесят восьма сесія Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй постановила проголосити 3 березня, день прийняття Конвенції про міжнародну торгівлю природними видами фауни і флори (CITES), як Всесвітній день збереження природи, щоб святкувати і підвищити обізнаність про світ дикої фауни і флори.

Джерело: <http://www.cites.org>

**WORLD
WILDLIFE DAY
3 MARCH**

Відбулися громадські слухання з питань лісової сертифікації

16 жовтня 2013 р. Громадська рада при Держлісагентстві України на базі “Укрцентркадріліс” провела громадські слухання на тему “Сертифікація лісів: сучасний стан, проблеми і перспективи”.

Участь в слуханнях взяли усі зацікавлені сторони лісової сертифікації: представники Держлісагентства та територіальних органів управління, асоціації “Меблідеревпром”, неурядових організацій, органів сертифікації, освітяни та науковці. Актуальність такого заходу зумовлена накопиченням проблемних питань ведення лісового господарства, які мають вирішуватися на державному рівні та підвищенням вимог до екологічних і соціальних аспектів походження продукції з деревини на міжнародних ринках.

В своїй доповіді Павло Кравець, голова правління НТ “Товариства лісової сертифікації в Україні” та одночасно національний представник FSC в Україні наголошував на необхідності формування національної лісової політики, в складі якої має бути лісова сертифікація як ринковий інструмент. Відсутність чіткої і послідовної політики, неузгодженість міжнародного стандарту FSC, за яким здійснюється оцінка відповідності

ведення лісового господарства, з лісовим законодавством стають на перешкоді подальшого розвитку цього процесу. Проведене опитування працівників лісового господарства сертифікованих підприємств виявив позитивні зрушення в напрямі екологізації лісгосподарського виробництва, забезпечення інтересів працюючих в лісовому господарстві і місцевих громад. Разом із тим має місце низка слабких сторін і недоліків, які необхідно вирішувати спільними зусиллями.

В доповідях представника РМОО "Екосфера" Катерини Станкевич-Коваль та Дунайсько-Карпатської програми WWF Романа Волосянчука наголошувалося на необхідності більшої представленості й активності неурядових організацій, які опікуються сталим лісовим господарством. Лісова сертифікація

надає можливості відстоювати інтереси широкого кола зацікавлених сторін від місцевих громад до академічних інститутів. Доповідачі поділилися досвідом у відстоюванні інтересів місцевих громад, виділенні лісів високої цінності для збереження, розповіли про допомогу, яка надається їхніми організаціями для розвитку лісової сертифікації в Україні. Коротка репліка представника громадської організації "ФОРЗА" Юрія Дербалю була присвячена необхідності впровадження принципів етичного маркетингу в діяльність підприємств лісової галузі. Директор сертифікованого підприємства має подбати про план роботи і звітувати перед керівництвом за роботу, яка пов'язана з виконання вимог стандарту.

Цікавою була доповідь представника компанії "ІКЕА-Дніпро" Павла Полупана. Представляючи підрозділ глобальної компанії, яка дотримується вимог соціальної і екологічної відповідальності в усіх аспектах своєї діяльності і, зокрема, походження деревини, доповідач наголосив, що стратегія роботи компанії полягає у переході на закупівлю виключно сертифікованої лісопродукції. Таким чином, мінімальною умовою продовження бізнесу з компанією ІКЕА, у т.ч. поставщиками з України, буде наявність сертифікату FSC та планомірна робота по збільшенню обсягів закупівлі сертифікованої сировини.

Віце-президент асоціації "Мєблїдеревпром" Володимир Ганцюк наголосив, що деревообробники беруть курс на європейські ринки з урахуванням тенденцій і перспектив України в асоціації з ЄС. При цьому виникають питання щодо забезпечення довгострокових відносин із західними партнерами, а це в свою чергу вимагає перегляду існуючого механізму реалізації необробленої деревини, вирішення питання щодо розподілу витрат пов'язаних із сертифікацією тощо.

У своєму виступі, перший заступник начальника Львівського обласного управління лісового і мисливського господарства Анатолій Дейнека, торкнувся мотиваційних чинників сертифікації та основоположних принципах реалізації її вимог. Лісова сертифікація розглядається в першу чергу як механізм для удосконалення системи ведення лісового господарства у відповідності до міжнародних норм. Практика засвідчує, що зміни мають відбуватися у ставленні кожного працівника до нових обов'язків і вимог, підвищення відповідальності щодо прийняття рішень з урахуванням майбутніх соціальних, екологічних і економічних наслідків.

На слуханнях були присутні і виступили представники органів сертифікації: "СЖС Україна" Тетяна Данчук-Дворецька, Володимир Ковалишин; "НЕПКон" Олеся Каспрук; "Лесная сертификация" Сергій Розвод. Вони зупинилися не тільки на основних недоліках, які виявляються під час проведення аудитів, але й висловили низку пропозицій. Важливим є формування відповідальних і партнерських відносин між підприємствами двох галузей – лісової і деревообробної, у разі їх наявності питання фінансування сертифікації вирішуються значно швидше і простіше. Проблема виконання вимог стандарту при наданні послуг сторонньою організацією має вирішуватися шляхом їх включення до договору з постачальником. При удосконаленні законодавства, варто випускати норми таким чином, що вони мали універсальний характер, і були придатні

для використання інших сертифікаційних схем чи зобов'язуючих документів з урахуванням інтеграційних процесів України до ЄС.

Про діяльність науковців Українського інституту лісового господарства і агролісомеліорації з питань лісової сертифікації доповів Георгій Бондарук. Науково-методичні розробки інституту потребують свого авторського супроводу під час їх застосування протягом сертифікаційних процедур. Необхідно взяти до

уваги, що в рамках міністерської конференції по захисту лісів Європи готується зобов'язуючий документ із застосування пан-європейських критеріїв і індикаторів сталого лісового господарства.

У підсумовуючих виступах голова Громадської ради Віктор Маурер звернув увагу на необхідності розкриття усіх переваг лісової сертифікації, в т.ч. економічних, та формування необхідних передумов, тоді підприємства будуть мотивовані у отриманні сертифікату. Начальник відділу науки, міжнародних відносин та зв'язків із громадськістю Віктора Корнієнко запевнив учасників слухань, що Держлісагентство України приділяє належну увагу усім аспектам лісової сертифікації задля

ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку. Воно готово співпрацювати з усіма зацікавленими сторонами у вирішенні усіх проблемних питань, які виникають під час лісової сертифікації в тому числі щодо удосконалення законодавства.

За підсумками презентацій, доповідей, реплік і обговорень було прийнято рішення, що додається.

Після цього учасники слухань відвідали демонстраційну ділянку лісів особливо цінних для збереження в сертифіковану підрозділі НУБіП України "Боярська лісова дослідна станція".

Підготував: П.Кравець

Заступник голови Громадської ради при Держлісагенстві України,

Національний представник FSC в Україні,

Доцент кафедри лісового менеджменту НУБіП України

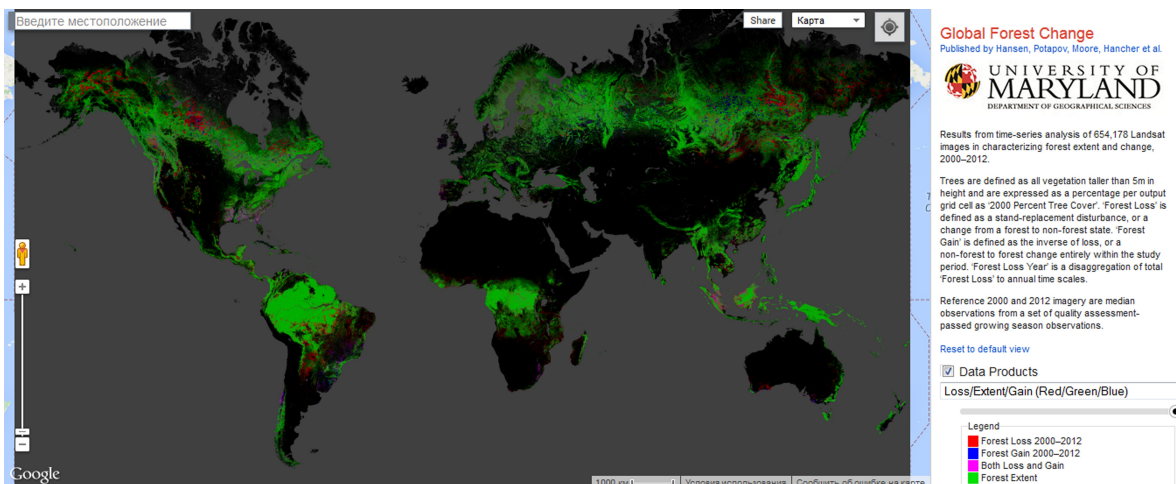
тел./факс: 044 527 83 70

моб.: 067 502 38 45

email: pavlo_kravets@ukr.net; p.kravets@ua.fsc.org

Створена перша на світі глобальна карта лісів планети

В Університеті Меріленду вперше створили докладну карту лісових масивів планети. За її допомогою можна оцінити зміни лісового покриву за останні 10 років, а також стежити за наслідками таких змін для

екології й економіки.

Інформація про це розміщена на сайті університету (<http://www.umd.edu>).

При створенні карти враховувався багаторічний досвід обробки супутникових даних. Для одержання

остаточної характеристики лісових масивів і динаміки змін було оброблено більше 650 тисяч космічних знімків, зроблених супутником Landsat 7. Докладний аналіз став можливим завдяки співробітництву з колегами з проекту Google Earth.

Учені будь-якої країни світу можуть отримати доступ до даних і стежити за змінами лісових покривів у національному масштабі, порівнювати місцеву динаміку зі світовими тенденціями і приймати правильні рішення для збереження лісу.

У процесі створення карти з'ясувалося, що в період з 2000 по 2012 р. на планеті зникло 2,3 млн кв. км лісів. Водночас з'явилося 800 тис. кв. км нових лісових масивів. При цьому, як зазначають учені, динаміка зміни лісового покриву в різних регіонах істотно відрізняється.

Інформація про стан лісового покриву планети має велике значення. Наприклад, зміна кількості лісів на планеті впливає на склад атмосфери, клімат, біорізноманітність і водопостачання.

Дана карта також дозволяє контролювати використання лісових ресурсів і, наприклад, виявляти масштабні незаконні вирубки.

Наприклад, було встановлено, що найшвидше зникають субтропічні ліси в основному за рахунок їхнього інтенсивного використання. Скорочення північноамериканських субтропічних лісів, розташованих на південно-сході США, у 4 рази перевищує скорочення у південноамериканських тропічних лісах. У Парагваї, Малайзії та Камбоджі вчені відзначають найвищі темпи обезліснення.

Джерело: <http://zik.ua>

На Луганщині запровадили систему електронного обліку деревини

Національна автоматизована інформаційна система, що була розроблена на виконання розпорядження Кабінету Міністрів та Держлісагентства України, запрацювала в лісомисливських підприємствах Луганської області.

Якщо раніше майстрам лісу, щоб порахувати обсяг лісопродукції, потрібно було «мати справу» з паперовими журналами, ручкою та калькулятором і витратити на це час, то тепер за допомогою кишенькового персонального комп'ютера та інших пристроїв подібна операція здійснюється за лічені хвилини.

На закупку всього необхідного обладнання та програми для обробки інформації лісомисливські підприємства Луганського обласного управління лісового та мисливського

господарства витратили від 30 до 60 тис. грн. Однак, за словами фахівців, за 9 місяців ці кошти повернуться в лісгоспи.

За словами заступника начальника відділу фінансів та економіки Луганського ОУЛМГ Ігора Рудакова, крім вивільнення лісоводів від рутинної паперової роботи, електронний облік дозволить своєчасно, якісно, а головне достовірно контролювати рух, зберігання та використання лісопродукції, підвищить відповідальність кожного майстра на лісосідільниці, а також прискорить обмін інформації за схемою: майстерська діляниця – лісництво – лісове господарство.

Одразу після рубки на кожен колодку набивається бірка, яка містить дані про її діаметр, ґатунок та довжину. Зчитавши спецпристроєм електронну інформацію з партії деревини, майстер лісу одразу ж на місці роздруковує первинні документи та товарно-

транспортну накладну, в якій підтверджується порода, назва сортименту, довжина, діаметр та об'єм продукції.

Коли необхідні дії з документом завершені, його можна тут же роздрукувати на папері за допомогою мобільного принтера, який знаходиться в автомобілі майстра. Інформація направляється в офіс лісництва, звідки передається далі в лісгосп. Під час реалізації та транспортування маркованого дерева можна легко перевірити його походження та технічні характеристики, що значно збільшує контроль за лісопродукцією як органами правопорядку так і лісовою охороною.

На фото: практичний семінар з впровадження електронного обліку деревини в ДП «Сєвєродонецьке ЛМГ»
Прес-служба Луганського ОУЛМГ

Джерело: <http://luglis.narod.ru>

Стартував другий етап лісової програми FLEG

FLEG
Forest Law Enforcement & Governance

12 листопада 2013 року в Києві відбулося перше засідання Національного консультативного комітету (НККП) другої фази програми ЄСП/Схід-2 (FLEG II). Повна назва програми – «Правозастосування та управління

в лісовому секторі країн східного регіону дії Європейського інструменту сусідства та партнерства-2».

Члени НККП обговорили Національний план дій на 2013/14 роки, функції та можливості власне НККП, співпрацю з іншими країнами та керівними органами Програми. Обрано голову комітету. Ним став перший заступник Голови Державного агентства лісових ресурсів України Ярослав Іванович Макаручук.

Також учасники отримали інформацію про результати засідання Спостережного комітету програми (керівний орган наднаціонального рівня), яке відбулось у Мінську на початку жовтня і ознаменувало запуск другого етапу програми FLEG II.

Джерело: <http://pyroda.in.ua>

Українсько-словацький проект HYDROFOR на Закарпатті вивчатиме вплив лісів на паводки

12 грудня в селі Поляна Свалявського району із початкового семінару на Закарпатті та в Пряшівському і Кошицькому краї Словаччини стартував проект HYDROFOR, який має на меті дослідження впливу ведення лісового господарства на виникнення паводків.

Проект реалізується партнерами з України та Словаччини: Агентством сприяння сталому розвитку Карпатського регіону ФОРЗА, яке є головним партнером проекту, Українським науково-дослідним інститутом гірського лісництва ім. Пастернака та Національним Лісовим Центром Словаччини. Територією виконання проекту є Закарпатська область в частині басейнів річок Уж та Латориця і Пряшівський

та Кошицький краї Словаччини в частині річок Лаборець та Ондава.

У стартовому семінарі проекту «HYDROFOR: системи оптимального ведення лісового господарства, спрямовані на посилення гідрологічної ролі лісів у попередженні паводків у басейні річки Бодрог» брали участь представники природоохоронних, лісгосподарських та водогосподарських підприємств з Кошицького та Пряшівського країв Словаччини, керівництво обласного управління лісового та мисливського господарства у Закарпатській області,

басейнового управління водних ресурсів річки Тиса, департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської ОДА, Ужанського НПП, представники РДА та державних лісгосподарських підприємств Великоберезнянського, Воловецького, Мукачівського, Перечинського, Свалявського та Ужгородського районів, Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Висоцького.

Джерело: <http://zaholovok.com.ua>

Поліський природний заповідник святкує своє 45-річчя

«Краса тут – справжня... І люди теж... справжні».

Саме так висловили своє захоплення науковці з Франції, які в ході реалізації проекту Європейського Союзу побували у Поліському природному заповіднику, що на півночі Житомирщини.

Унікальні природні ландшафти, неповторні краєвиди, щирі та колоритні поліщуки зачепили європейців за живе і ті на прощання застерігали, щоб в епоху глобалізації та урбанізації вони зберегли свою первозданну природу та не розгубили своєї щирості.

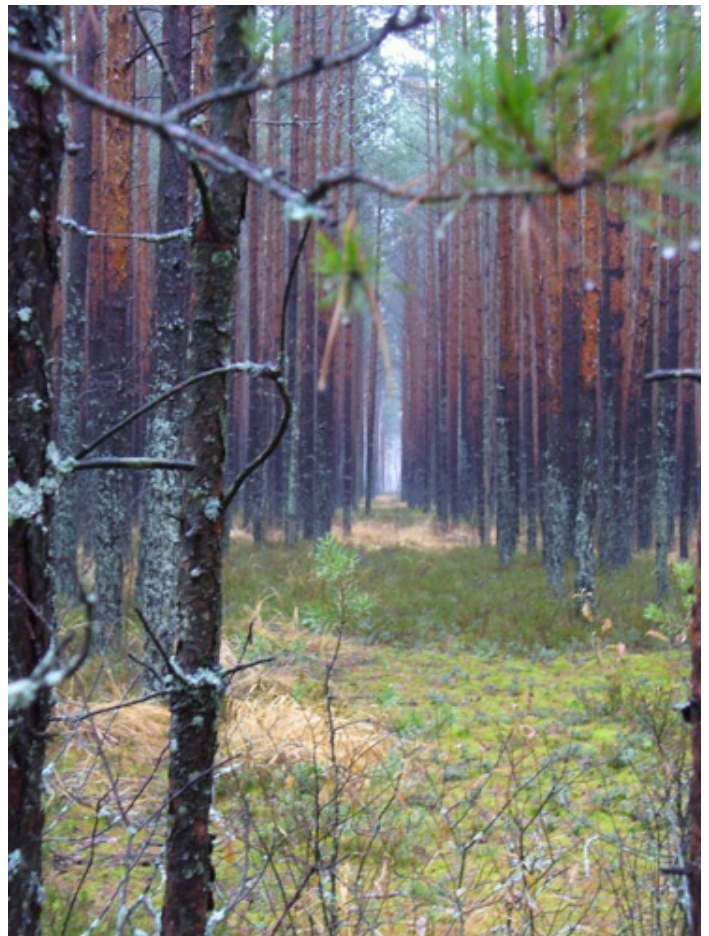
Поліський природний заповідник є першим заповідником, створеним на території Українського Полісся.

Розташований у межиріччі Уборти та Болотниці, він займає площу понад 20 тисяч гектарів. Природа

цього краю неповторна і дика. Серед безкраїх лісів та боліт тут височать піщані горби та велетенські кам'яні брили, часто цілими групами, вкриті мохом. В низинах поширені торфовища, де шар торфу може досягати 5 метрів завтовшки.

В заповіднику охороняються реліктові види, які збереглися з льодовикового періоду. 51 вид хребетних тварин та 21 вид комах, 30 видів вищих судинних рослин, два види мохів та 4 види водоростей занесено до Червоної книги України.

- Значна віддаленість від густозаселеного регіону (відстань до районного центру – 70 км), нерозвинена шляхова мережа та вкрай заболочена місцевість і як наслідок досить низький рівень непокоєння – це ті фактори, які сприяють збереженню на цій території вкрай цінних компонентів природних екосистем, - ділиться директор заповідника Сергій Жила. - Тут зосереджена значна кількість рідкісних представників тваринного та рослинного світу. В той же час, активна діяльність людини в зоні розташування заповідника внесла глибокі порушення в природні екокомплекси заповідника. Зараз ці порушення стають все більш відчутними через глобальні зміни клімату. Досить гостро стоїть в заповіднику і протипожежне питання. В загальній практиці заповідники повинні існувати без втручання людини, але територія Поліського цього критерію не відповідає. Адже старі соснові ліси та сфагнові болота вкрай вразливі до поширення вогню. Крім того, масштабні роботи з осушувальної меліорації, проведені в зоні Поліського заповідника, зумовили порушення гідрологічного режиму річок та зниження рівня ґрунтових вод, що призвело до

тут до уваги відвідувачів музей природи, музей під відкритим небом «Древлянське село», який включає в себе музей каменів, водяний млин, язичницьке святилище, музей «Сільська садиба» та ряд інших об'єктів.

Відвідавши такі місця, людина має можливість не лише відпочити, а й ознайомитися з історією та культурою даного краю, адже саме тут добре збереглося звичаєве право та система сакральних природних об'єктів (окремі святі камені, святі джерела-криниці, старі дуби, лісі гори, святі урочища).

Наталія Хомич

Джерело: <http://dklg.kmu.gov.ua>

Реліктовий ялівець зводять нанівець

Екологи і громадськість не лише Криму, а й усю Україну та Європу б'ють на сполох: частка унікального ялівцю високого, занесеного до вітчизняної Червоної книги, в лісах автономії становить лише один відсоток і продовжує зменшуватись. За останнє десятиліття площі цієї вічнозеленої духмяної культури скоротилися десь на півтори сотні гектарів. Якщо негайно не припинити знищення, то вже через десять років цього унікального деревця на півострові не побачиш. А відродити насадження майже неможливо, адже ялівець дуже важко приживається і над-звичайно повільно росте: за три століття стовбур стає лише завтовшки з дитячу руку.

продукцією з цієї деревини неможливо отримати в жодній із численних охоронних і контролюючих організацій. Невже такі відомості відсутні чи засекречені?

Уявіть, сокири браконьєрів уже загрожують навіть найстарішому дереву України — понад 2200-літньому ялівцеві, який росте у найдревнішому ялівцевому гаї Європи — на мисі Сарич під Севастополем. Екологи намагаються надати йому охоронний статус ботанічної пам'ятки природи разом з іншими понад ста

зниження стійкості екосистем до стихійних явищ.

Вивчення цих проблем та пошуки шляхів їх вирішення на сьогодні є одним із ключових завдань науковців Поліського заповідника — підсумовує Сергій Миколайович.

За роки, впродовж яких заповідник очолює Сергій Жила, а це понад 13 років, заповідник перетворився в об'єкт, який представляє значний інтерес в ландшафтному та історико-культурному плані.

- Однак, всі просвітницькі заходи, - зауважує директор, - в першу чергу мають відповідати стратегії збереження біорізноманіття і етнокультурної спадщини.

На заповідній території відвідувачі можуть прогулятися по екостежці протяжністю 8 км. Екотури ж проводяться поза межами заповідника,

унікальними зеленими патріархами пів-острова: ялівцями, фісташковими деревами, платанами, тисами, кипарисами, кедрами, маслинами, ліщиною — щоб хоч так забезпечити їх від варварського безкарного спилування чи вирубування. Річ у тім, що територія природоохоронного заповідника мису Сарич, яку викупили (!) підприємці для забудови, планомірно й систематично плюндрується. Тут уже з'явилася кілометрова дорога завширшки чотири метри від севастопольської траси до прибережних котеджів, якою активно курсують вантажівки, скидаючи в море бетон. Будівельники тягнуть мережі, налаштовують локальні очисні споруди, прорубано дорогу до ресторану... Декілька ялівців віком 300-400 років уже викорчували.

Не так давно в цьому районі губителі природи вирубали майже півсотні дерев ялівцю і, хоча були затримані «на гарячому», покарання не зазнали досі. Екологів на приватну територію, огорожену парканом, не пускають, а владні структури Севастополя, автономії й навіть Ради Нацбезпеки на звернення природолюбів не реагують. Це тому, стверджують активісти, що бетонують заповідник для і з відома найвищих владців держави.

За словами екологів, таке ж масштабне знищення чекає невдовзі на червонокнижні ялівцеві ліси у заповідній Байдарській долині за 35 кілометрів од Севастополя, біля села Родникове Орлінівської сільради. Навесні цього року попри протести місцевих депутатів і прокуратури там було передано 12 гектарів землі для будівництва котеджів приватному підприємству «Колор» і будівельній компанії «Парангон», які пов'язують із дружиною нинішнього міністра оборони Павла Лебедева Людмилою.

Хроніка злочинів проти унікальної природи Криму множиться і вражає: перетворено на котеджні селища мальовничі ліси Учкюївки під Севастополем, досі не покарані спіймані на мисі Ласпі браконьєри, які ще в серпні спилили й вивезли понад сто дерев ялівцю. Правоохоронні органи, вочевидь, мають вказівку «згори» не коментувати розслідування цієї справи. Мовчанкою оповили захисники законності й сусідню кримінальну вирубку понад півсотні ялівців та стільки ж дубів породи пухнастий на зсувонебезпечному схилі узбережжя бухти Ласпі. Страждає від незаконних вирубок ця духмяна культура і в Ялтинському заповіднику на території Фороської селищної ради.

Ще масштабніші кримінальні вирубки в Бахчисарайському районі, де нещодавно на схилі гори Мангуп безкарно знищено цілий ялівцевий гай. Загалом у цьому районі 7 тисяч лісових гектарів перебувають у землях запасу сільрад, тож бізнес на ялівці давно став сімейним. А штрафи браконьєрів не лякають: від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів — це 85-170 гривень. Зазвичай за зрубане дерево завтовшки, приміром, 10 сантиметрів губитель природи розплачується в середньому двома сотнями гривень, тоді як зиск від продажу стовбура ялівцю стократ більший. До того ж торгівля ялівцевими сувенірами досі не заборонена і привільно почувається в сотнях яток та крамниць у кожному приморському місті чи селищі. Та чомусь безрезультатно Республіканський комітет з охорони довкілля щороку (!) пропонує уряду автономії заборонити не лише збір усіх видів ялівцю, а й прийом цього релікта заготівельними організаціями і продаж виготовлених із нього сувенірів.

Насамкінець зазначимо: якщо зникнуть усі п'ять видів кримського ялівцю, то непоправно збідніє вся мати природа. Адже ця рослина унікальна! Пахощами предковичних ялівцевих гаїв споконвіку ефективно лікували безнадійних хворих на всіх континентах. Дослідження сучасних медиків підтверджують, що саме таємничий ялівець, який належить до найдревніших рослин планети, найкраще лікує абсолютно всі захворювання органів дихання, включно з туберкульозом. А лише один гектар ялівцевого лісу здатен оздоровити повітря чималого закіптюженого індустріального міста. Наші предки найменшим зі знаних — козацьким ялівцем — відганяли злих духів, клали його гілки за ікони, щоб минали біди й нещастя, святити у церквах Вербної неділі. Невже ми втратимо його назавжди?

Віктор ХОМЕНКО, кор. «Сільських вістей». АР Крим.

Джерело: «Сільські вісті»

Століття створення пралісових резерватів в Українських Карпатах

В Українських Карпатах ліси в доагрокультурний період займали 95 відсотків території, а зараз – лише 45%, що негативно позначається на екологічному балансі регіону. Значні зміни відбулися і в природній віковій та ценотичній структурі лісових екосистем.

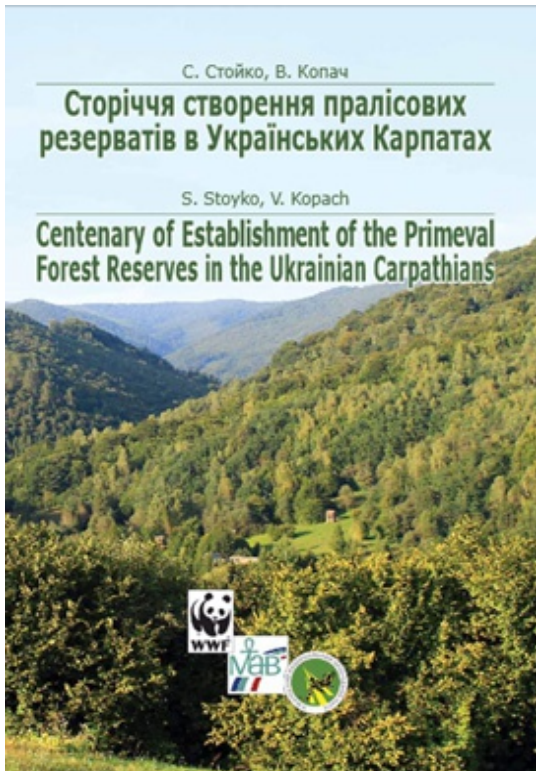
Унаслідок монокультурного напрямку в лісівництві на значній площі створювались одновікові, часто однопородні деревостани, які згодом виявились біологічно нестабільними.

Упродовж філоценогенетичного процесу у пралісових фітоценозах виробилась здатність до самовідновлення, саморегулювання, самозахисту щодо біологічних шкідників, вони функціонують як гомеостазні екосистеми. Далекоглядні карпатські лісівники, з метою збереження природної спадщини та ценотичного різноманіття гірських лісів, ще на початку минулого століття створили кілька пралісових резерватів, які збереглися до наших часів.

У книжці дається історичний нарис заповідної справи та створення в Карпатах мережі пралісових резерватів. Показано закономірності вегетаційних ступенів на різних мегасхилах гірської системи та наявність у них природних лісів. Обґрунтовані еколого-ценотичні критерії визначення пралісових фітоценозів. Подано фітоценологічний огляд пралісів Ужанського національного природного парку. З'ясовані науково-природничі цінності пралісів та їх еко-модельне значення для формування лісів, близьких за ценотичною структурою до природних.

Книга вийшла друком за фінансової підтримки Всесвітнього фонду природи, компанії IKEA та товариства DEG у рамках проектів «Підтримка відповідального управління лісовим господарством для сталого розвитку у Дунайсько-Карпатському екорегіоні» (2011–2014) та «Збереження та стале використання

природних ресурсів в Українських Карпатах» (2007–2012).

1

Нарис розвитку заповідної справи та створення пралісових резерватів у Карпатах

Українські Карпати (площа 37 тис. км², протяжність 180 км) займають центральну частину Східних Карпат. Історичні дані свідчать, що їх гірські райони, на відміну від рівнинних, почали надовго заселитися значно пізніше – лише в XV–XVI ст. Тоді в них тривалий період на значній площі зберігалися природні ліси. Інтенсивна вирубка гірських лісів розпочалась із 60–70-х років XIX століття, коли на території Карпат вже проклали мережу залізниць, що дало змогу експортувати деревину на закордонні ринки. Щоб зберегти цінні для лісової науки пралісові фітоценози, угорські лісівники створили в 1908–1913 рр. у Закарпатті у верхов'ї басейну р. Уж бучково-лищавий резерват (Fagetum-Abietum) «Тішків» (14,9 га) та бучковий резерват (Fagetum sylvaticae) «Ясінь» (331,8 га) на схилі г. Кременець (1227 м н.р.н.) (Földváry, 1933) (рис. 1, 2).

На підставі природоохоронних досліджень чеського лісівника А. Златніка та А. Гіліцера у 1932 р. обґрунтували мережу 33-х лісових резерватів у Закарпатті (Zlatník, Hiltzer, 1932). Згодом за ініціативи еколого-лісівника А. Златніка (Zlatník, 1938), розширено резерват на г. Кременець до 559,9 га, а резерват «Тішків» – до 110,3 га. На жаль, під час Другої світової війни бучково-лищавий праліс (Fagetum-Abietum) в резерваті Тішків були частково зрубані. Щоб зберегти рештки пралісів у часі урочисті, рішенням Закарпатського обласного управління

Відомство лісового нарису р. Уж, 1899 р.

8

1

Essay on Development of nature Conservation and Establishment of Primeval Forest Reserves in the Carpathians

The Ukrainian Carpathians (37 000 km², length – 180 km) occupy the central territory of the Eastern Carpathians. The historical data confirm that mountain regions in the Ukrainian Carpathians, in contrast to the lowlands, have started to be settled later in the 15th–16th centuries. That's why natural forests have been preserved on a considerable territory for a long period of time. Only in the 60s–70s of the 19th century they started to be intensively cut out. At that time a net of railways had already been built in the Carpathians, which allowed exporting the wood abroad. In order to preserve valuable for the science natural forest phytozones, the Hungarian foresters created the beech-fir (Fagetum-Abietum) reserve «Tyshkiv» (14.9 ha), as well as beech reserve (Fagetum sylvaticae) «Yasin» (331.8 ha) on the slope of Kremenez' mountain (1227 m a.s.l.) (Földváry, 1933) (Fig. 1, 2) in the upper watershed of Uzh river during the period of 1908–1913.

On the basis of the nature forests investigation the Czech foresters' A. Zlatník and A. Hiltzer were grounded the network of 33 forest reserves in the Transcarpathian region (Zlatník, Hiltzer, 1932) in 1932. Later on with the initiative of prof. A. Zlatník (Zlatník, 1938), the Local Reserve on Kremenez' Mt. was expanded up to 559.9 ha, while protected tract «Tyshkiv» – up to 110.3 ha. Unfortunately, during the World War II the beech-fir primeval stands (Fagetum-Abietum) were partially logged in the protected tract «Tyshkiv». The Transcarpathian regional government with its decision

Building of viaduct on the 027 km, 1899.

9

Джерело: <http://wwf.panda.org>

Контакти:

Богдан Проць

Дунайсько-Карпатська Програма WWF,
Державний природознавчий музей НАНУ,
м. Львів
+380673533813
bprots@wwfdcp.org

Роман Волосянчук

Дунайсько-Карпатська Програма WWF,
УкрНДІЛГА,
м. Харків
+380965343054
rvolosyanchuk@wwfdcp.org

Андрій Затушевський

Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів
+380674191827
forest.management.ua@gmail.com

Вісник підтримується Всесвітнім фондом природи WWF, компанією IKEA та Товариством інвестицій та розвитку Німеччини DEG у рамках проектів "Підтримка відповідального управління лісовими ресурсами у Дунайсько-Карпатському екорегіоні" (2011-2014) та «Підтримка відповідального управління лісовим господарством для сталого розвитку в Українських Карпатах» (2012–2015).

The Bulletin is supported by the WWF, company IKEA and Society for Investments and Development DEG within the frame of the projects «Support Responsible Forest Management for a Sustainable Development in the Danube-Carpathian Ecoregion» (2011–2014) and «Support Responsible Forest Management for a Sustainable Development in the Ukrainian Carpathians» (2012–2015).